

ד"ר נעמי שמואל סופרת ואנתרופולוגית כלים וכישורים למפגשים בין תרבותיים

דף למורה לספר "יציאת אתיופיה" מאת מיכאל שמואל

הצרת רקע: רק אחוז קטן מהעולים מאתיופיה עלו ברגל דרך סודן (כשמונה עשרה אלף מתוך שישים וחמש אלף עולים) כארבת אלפים קפחו בדרך זו את חייהם. אומנם המסע הזה הפך לסמל גבורה לעדה שלמה: סמל העוז והתעוזה, סימן לכמיהה לציון ונכונות להקריב הכל להגיע לירושלים הנכספת. העולים החדשים של היום לא עלו בדרך זו, הם בדרך כלל באים אחרי חודשים ארוכים של המתנה במחנות הפליטים באדיס אבבה, להם חוויות אחרות. את הספר ניתן לקרוא ולהקריא לילדים בגילאים שונים, ומעדות ורקעים שונים, וממנו לפתח דיון וחשיבה על נושאים מגוונים:

- הכמיהה של העם היהודי בתפוצות לציון
- הגבורה וההקרבה של יהודי אתיופיה שעשו דרך זו
- הכוח שבאמונה
- עולם הילד במשפחה האתיופית
- מה זה יוצא דופן ואיך מתייחסים אליו
- איך מתגברים על פחד וממשיכים קדימה
- סמלים של שייכות והרצון והצורך להשתייך
- עזרה לזולת
- ועוד

הצרה על המחבר: מחבר הספר הוא חייל בן 19 שאביו עלה בדרך זו מאתיופיה ואמו בדרך פשוטה בהרבה מאנגליה. היוזמה לכתיבת הספר היתה של מלכה מלמד מתוכנית האתגר והטף, כחלק מניסיון מתמשך להעצמת ההורים מאתיופיה. הורה באתיופיה זוכה באופן אוטומטי בכבוד רב מצד ילדיו, מרותו בלתי מעורערת, מקומו כמנהיג משפחתו מעניקה לו ערך עצמי רב. בארץ מקומם של ההורים התערער לחלוטין בעקבות שילוב של משבר העלייה, התפרקות המבנים הקהילתיים המסורתיים ושליטת מעמד הקסים בעדה, וצמיחת דור של צברים המאמצים בקלות את התרבות המקומית. סדרת הספרים של האתגר, ובראשו כעת ספר חדש זה, באים לחזק את המורשת התרבותית של ההורים ולעודד התפתחות של שיה חדש, מקרב, בין הורים לילדיהם. כתיבת הספר התבצעה לאחר תחקיר מעמיק שערך מיכאל כשראיין אנשים שעלו ברגל מאתיופיה לסודן כילדים. חווית התחקיר והכתיבה קרבו את מיכאל

ד"ר נעמי שמואל סופרת ואנתרופולוגית כלים וכישורים למפגשים בין תרבותיים

לשורשיו, ועוררו בו הזדהות עמוקה עם המורשת התרבותית שהיא מנת חלקו. התקווה היא שקוראים רבים, וביניהם ילדי העולים עצמם, יחוו דרך הסיפור הנפלא הזה הערכה לתרבות המשלבת בתוכה גבורה, ציונות, והקרבה ויחזירו מעט מכבודם הנרמס תחת הליך הקליטה בארץ.

עולמו של הילד באתיופיה: מסיפור זה ניתן ללמוד רבות על עולמו של הילד באתיופיה, הלוקח אחריות בגיל צעיר על עדר כבשים, ומשפחתו סומכים עליו להחזירם למכלאות בשלום. הילד מקבל ללא עוררין את סמכות המבוגרים ממנו, ואיננו חש רשאי לשאול שאלות כאשר נעלמים מהכפר העזים, הפרות והכבשים. תמיד יש מי מסביב שיחבק וימחא דמעה, ולמרות גילו הצעיר זה הילד שחס על אמו הפצועה ומציל אותה בדרך.

נושאים לשיחה או עבודה עם ילדים והורים בעקבות הקריאה:

- ההבדלים בין מבנה המשפחה האתיופית ומבנה המשפחה בארץ
- איך מדברים עם ילדים על כאב וקושי שהם חלק מהחיים
- הדדיות במשפחה: מי עוזר למי מתי ואיך
- התגברות משותפת על קשיים על מנת להגיע למטרה
- החלטות המבוגרים החלים על הילדים: מי מסביר מה ומתי?

היחס ליוצא דופן: בספר משולב סיפור נפלא על האיש החריג בכפר והעז עם החוט האדום. ניתן לפתח

שיחה או פעולה סביב נושא זה:

- מה זה יוצא דופן?
- איך אנחנו מתייחסים ליוצא דופן?
- האם מראית עין תמיד משקפת מציאות?
- מה זה מעשה חסד?
- והכרת תודה?

שייכות והכמיהה אליה: הסיפור מתחיל עם חייל הפוגש ילד באוטובוס, סיטואציה תמימה המוכרת

לכולנו, אבל כאן הזדמנות לעלות נושאים רבים:

- סממנים של שייכות: מדים, צבע עור, כיפה... מה אומרים לנו כל אלה? האם היחס שלנו שונה על פי מראה האדם מולנו?
- ההבדל בין החיצוני והפנימי: מתחת למדים, צבע עור, כיפה וכד'... כולנו אותו דבר? שונים במה? איך מתייחסים לשוני הפנימי?
- מה אנחנו עושים על מנת להשתייך, לחברה, למשפחה, לכיתה...? למשל באוכל, בשפה, בלבוש, בהתנהגות...? האם נוה לנו להיות מי שאנחנו גם בבית וגם בחוץ?

ד"ר נעמי שמואל סופרת ואנתרופולוגית כלים וכישורים למפגשים בין תרבותיים

סוגיות נוספות:

הדרך מאתיופיה לסודן ברגל היתה קשה, בדרך היו שודדים, לעיתים לא היה מספיק מים ואוכל. היהודים בסודן הסתירו את יהדותם אבל מצאו דרכים יצירתיים להמשיך לשמור שבת. הרבה משפחות נפרדו במעבר מסודן לישראל ולא הצליחו לעלות כולם יחד. מה נותן לאנשים כוח להתמודד עם קושי ולא לוותר? להתגבר על פחד ובכל זאת להעז?